

Komócsin Zoltán:

MIKOR NEHEZEBB?

A munkásmozgalomnak mely gyökereit őrzi a Komócsin család. Tagjai 1944-ben a felszabadulást megelőzően más elvtársakkal együtt nagy munkát végeztek az akkori bebörtönzöttek, elítéltek és hozzátartozók megsegítésében. Szeretnénk erről hallani — ez volt első kérdésünk.

kodó volt az újat régóta váró, azért áldozatokat hozó tömegek hangulata. Olyan volt ez a hangulat, amelyet a történelem csak ritkán szokott produkálni. A hajnalodás hangulata volt ez.

S ennek tetőfoka volt az az idő, amikor innét elindultunk Debrecenbe, hogy ott ideiglenes nemzetgyűlést szervezzünk. A Délmagyarország szerkesztését Szirmai István vette át tőlem. És öcsém, Sándor, itt maradt a lapnál.)

Révai Józseffel Debrecenben azt a megbízatást kaptam, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe képviselőket toborozzak. Ez is csodálatos föladat volt. Ceglédre utaztunk vissza, onnan lefelé Kecskemét, Kiskőrös, Baja, Halas, Félegyháza, Szeged, Makó, Vásárhely stb. városokba mentünk, hogy ebből a két megyéből, a mai Bács-Kiskun és Csongrád megyéből képviselőket verbuváljunk.

(Általában simán megtaláltuk azt a néhány jelöltet, akit a helybeliek előmutattak, s mikor ez megvolt, akkor dobszó és szóbeli hírverés útján tömeggyűlést rendeztünk, hisz a nép éhes volt a hírekre, történésekre, szívesen összetömegt. Másnap reggel kihirdettük, hogy ez meg az a javaslatunk, szóljanak hozzá. Amire vagy nagy egyhangú hurraszás volt a válasz, de ahol közbekiáltottak, hogy nem, megállítottuk az örömjongást — várjanak emberek, maradjanak csak egy kicsit, majd tanakszunk a dolgon, s jöjjenek más javaslatlaltal ide. Ha jobbat tudnak, korrigáljuk álláspontjukat.)

Mondhatom elég szépen ment a munka. Hanem Kiskőrösön azért csúful jártunk. Mai ésszel látva várható volt, hiszen úri szőlőbirtokokkal teli vidék volt, s mellesleg ott volt Dálnoki Miklós Bélának, az akkori miniszterelnöknek is a szőlője. Én meg annak idején a Futóhomok című könyvemben azt írtam, hogy itt Kiskőrösön aféle osztálybéke van. A földbirtokosok és a proletárok olyan ritka békességben élnek, hogy bámulat. Na, tévedésemre csatlanos választ adott az élet. Kiskőrösön fogadott a legélesebb osztályharc. Mert itt megvolt a gazdáknak is, meg a proletároknak is a képviselőjelöltje. De mi azt mondtuk, hogy ennek a területnek egy képviselője lehet. Az legyen olyan, akiben mindannyian megbíznak. Olyan vad ellenét csapódott föl, ami azelőtt a homok alatt lapult, hogy kölcsönösen a két osztály nem volt hajlandó elfogadni egymás jelöltjét. Mi aztán ajánlottunk egy tekintélyes odaváló orvost, akiben mindenki bizik. De az nem közülük való volt, így aztán nem és nem. Akkor inkább senki! Nem is lett Kiskőrösnek képviselője.)

Szegeden aránylag simán ment a képviselőik delegálása, mert itt már szervezett koalíció alapján tudtunk dönteni. Szépen kialakultak a frontok, s nagy békességben mentek el képviselőink Debrecenbe.

Amikor ezzel a misszióval is elkészültünk, a politikai élet súlya áttevődött Debrecenbe. Pedig maradhattunk volna Szegeden. Hiszen Szegeden indult minden. Itt volt az első szabad nagygyűlés, az első újság, a Kommunista Párt, az MNFF, a nemzeti bizottságok, üzemi bizottságok.

(A Szegeden való maradás témája sokáig vitatott kérdés volt közöttünk. Az emigránsok is szívesen itt maradtak volna, de Szeged „bűnös” városnak számított. Horthyék itt szervezték meg az ellenforradalmat. Ezért a döntés úgy született meg, Szeged nem lehet a nemzeti újjáalakulás szimbóluma. Debrecen, az igen. Így átcsőszott a súlypont Debrecenbe, de Szeged se hagyta magát, itt se langyult el az élet.)

temnek ez volt a legnagyobb eseménye, a közvetlen, tudatos részvétel a magyar nép ezeréves történetének minden bizonnyal legnagyobb jelentőségű sorsfordulóján. Mindenekelőtt — az előzmények után ez érthető — ésszel, tudatosan vallottam, egész szívemmel átéreztem, mit jelent felszabadulni. A felszabadulás, mint a dolgozó milliók számára, az én számomra sem csupán a háború végét jelentette (annál kevésbé, mert akkor még nem is ért véget), hanem egy olyan társadalmi rendszer végét, amelyben sokat kellett nélkülözni, mérhetetlen megaláztatást tehetetlenül tűrni, amellyel szemben nemcsak lázadtam, de harcot is folytattam. A felszabadulással megnyílt a lehetőség az előző években többnyire titokban dédelgetett álmok, tervek, célok megvalósításához. Egészen közeli távlatban elérhetőnek véltük életkörülményeink anyagi megjavítását, a tanulás, a kulturálódás lehetőségét. A legfontosabb persze az volt, hogy tudtuk, most már lehet szabadon élni, beszélni, szervezni, agitálni, éjt nappallá téve elmerülni a közösségért való munkálkodásban.

Kérdés: A felszabadulást követően rendszeresen publikált újságcikkeket, lapot szerkesztett, néhány év alatt Szeged egyik ismert kommunista vezetője lett. Hogyan gondol most vissza az akkori „világra”?

Válasz: Magától értetődően — mai szemmel nézve — a felszabadulás után írt cikkeim, riportjaim szakmai tökéletlenségük mellett, sok naivitást tartalmaznak. Talán mégsem szerénytelenség azt mondani, hogy az akkor megjelent írásaim között voltak olyanok, amelyek — a párt politikájának általános vonzásán belül — hozzájárultak ahhoz, hogy az emberek tömegei gondolkodozzanak nagyobb társadalmi tudatossággal és felelősséggel saját sorsukról és a közügyekről, s rátaláljanak a közösségi élet és munka igazi örömeire. Azokban az években — mint ez teljesen köztudott — sokszor nagyon kielezetté vált az osztályharc, amely a pártok közötti harcokban öltött testet. Ebben a harcban egy-egy jól sikerült írás, lapszám nagy hatást gyakorolt. Pontosan kimutatni lehetetlen a kommunista sajtó szerepét, eredményeit a felszabadulást követő társadalmi, politikai harcokban, de az nem lehet vitás, hogy számottevő jelentősége volt. Számomra a pusztá visszaemlékezés is örömet jelent, hogy tollal, újságírással is részese lehettem az akkori idők küzdelmeinek.

Kérdés: A Magyar Kommunista Párt Nagy-Szegedi Bizottságának képviselőtében Szegeden és a környező falvakban, akkori tanyaközpontokban szervező munkát végeztél, előadásokat, pártnapokat, választási gyűléseket tartott. Érdekes lenne feleleveníteni a csaknem negyedszázados események emlékeit.

Válasz: Mostanában gyakran előfordul, hogy azok az emberek, akik a felszabadulástól kezdve részt vesznek a mozgalomban, arról vitáznak, akkor volt nehezebb, vagy most. Nem valószínű, hogy ezt a vitát megbízható ismérvek alapján megnyugtatóan el lehetne dönteni. En úgy látom, hogy abban az időben meglehetősen általánosan jellemző volt egész társadalmunkra az, ami a felszabadulás utáni első egységes szervezetet, a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetséget jellemezte. A MADISZ-ban egérvető volt a lelkesedés és egész minimális a hozzáértés azokhoz a feladatokhoz, amelyeket akkor kellett megoldani. Valóban sok hiányosságunkat hidalunk át lekesdéssel. Arra az alkotó, tettekben megmutatózó lelkesedésre gondolok, amely hozzásegített bennünket mindannak megtanulásához, amire az akkori élet követelményei szerint szüksé-

günk volt. Abban az időben a munka legnagyobb részét két feladat jelentette: a szervezés és az agitálás. Mindkét feladat végzésében jól éreztem magam. Azokban az években nem volt olyan nap, amikor 2-3 gyűlést vagy előadást ne tartottunk volna. Valójában a szervezés és a meggyőzés teljesen összefonódott. Amikor szerveztünk, csak akkor számíthattunk eredményre, ha alapos meggyőzést is végeztünk. Mindenekelőtt saját magunkat kellett meggyőznünk. Ezért is folytattunk szüntelenül nem is az éjszakába, hanem a hajnalokba nyúló vitákat magunk között is. Amikor gyűléseken, pártnapokon meggyőzéssel foglalkoztunk, valójában szerveztük is az embereket az akkori napirenden volt feladatok teljesítésére.

Számomra a legnagyobb élményt azok a gyűlések jelentik ma is, amikor a szegedi üzemek munkásai vagy a környék parasztsága előtt kellett beszédeket mondanom. Ezek a találkozások — nagy örömmre egészen hamar rájöttem erre — mindig lehetővé tették számomra, hogy lemérjem: a munkások, a parasztok, az értelmiségi és a kispolgári hallgatóság mennyire érti és teszi magáévá azt a politikát, azokat a célokat, amelyeknek megmagyarázása időszerű volt. Bizonyosan a tömeggyűlések voltak az egyik fontos tényezője annak, hogy eléggé pontosan fel tudtuk mérni mindig a széles dolgozó tömegek hangulatát, politikai állásfoglalását, amire különösképpen a választások idején volt nagy szükség. Ma is őrzöm azokat a megszámlálhatatlan személyes élményeket, amelyeket Szeged és a környék lakosságával történt találkozásainkon gyűjtöttem, és amelyek, úgy érzem, számomra az igazi gyakorlati-politikai iskolát jelentették.

Kérdés: A személyes élmények összegzéseként vajon milyen történelmi tanulságok vonhatók le negyedszázad távlatából?

Válasz: Mindent egybevetve: sok felbecsülhetetlen, életem végéig tartó élményt szereztem és számtalan hibát követtem el. A sok jó mellett keserű tapasztalatokat is szereztem, a legfontosabb következtetésem az, hogy érdemes volt! Érdemes volt vállalni a közösség szolgálatát. Ebben a szolgálatban úgy élni legszebb fiatal éveimben, hogy a szó mai értelmében nem is lehetett fiataliságunk. A sokszor, sokak által hangoztatott életigazságot vallom én is: ha most kellene újra kezdeni, újra csak azt vállalnám és tennem, amit az elmúlt 25 évben. Ez korántsem azt jelenti, mintha mindent csak szépné és jónak tartanék az elmúlt 25 évből. Mai fejjel gondolkodva és mai szemmel nézve, a szüntelen előrehaladás közepette, sok hibát is elkövettem, ha visszagondolok olyan fontos eseményekre, mint a felszabadulást követő évek kielezett osztály- és pártharcai. Mai felkészültségem szerint sok mindent másképp csinálnék. Nagy tanító volt számomra az elmúlt 25 év, eredményeivel és hibáival is. A történelmet azonban utólag már nem lehet megváltoztatni és másként csinálni. A jóval és rosszal együtt vállalnunk kell azt, ami volt, s aminek részesei, szereplői voltunk. Azt, ami ebből rám hárul, a magam részéről természetesen vállalom. S elgondolkodva az életemen, ha nem szerénytelenség illet mondani, végső soron büszke vagyok rá, s hálás vagyok érte, hogy ha olykor tévedezve is, de részese lehettem annak a munkának, amely itt 25 évig a szocialista Magyarország megreemtése érdekében folyt.

Visszatekintve a felszabadulás időszakára és az utána következő első évekre, a magam részéről a legnagyobb szeretettel és tisztelettel, megbecsüléssel a szegedi munkásmozgalom veteránjaihoz fordulok, akik engem tanítottak, neveltek, akiknek első sorban köszönhetem mindazt a szépet és jót, amiben életem eddigi útján részem volt. A szegedi munkásokra és a környék parasztságára emlékezem olyan szeretettel, mint saját szüleimre, akikkel együtt végeztünk közös munkánk és harcaink meghatározó sorsomat, kijelölték utamat. Ok az igazi hősei a felszabadulás után következő éveknek, az elmúlt negyedszázad viharos fejlődésében elért eredményeinknek, a népközi életét gyökeresen átalakító társadalmi jelentőségű vívmányoknak.

Gyalogosok és lovaskatónák vonulása a mai Csémege-ből elött

Az elfáradt harcosok felkapaszkodtak a tankokra. Kép az Annakút előtt